

Nr B 5

Utlåtande i anledning av väckta motioner om åtgärder för att främja sparande och kapitalbildning.

I två inom riksdagen väckta, till bankoutskottet hänvisade likalydande motioner, nr B 184 i första kammaren av herr *Lindblom m. fl.* och nr B 236 i andra kammaren av herr *Ohlin m. fl.*, har — med åberopande av motiveringen i de likalydande motionerna I: 311 och II: 362, väckta vid 1958 års förra riksdag — hemställts, »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa att Kungl. Maj:t måtte snarast göra upp ett samlat handlingsprogram med sikte på att främja sparande och kapitalbildning, varvid som huvudbeståndsdelar bl. a. bör ingå i motiveringen i förenämnda motioner angivna åtgärder». Dessa åtgärder innefattar bl. a. ändringar i företagsbeskattningen i syfte att främja företagens sparande, vissa skattelättnader för fysiska personer, stimulans av bostadssparandet, ökade möjligheter till aktiesparande bland småsparare samt ökad tillgång till värdefasta placeringar för försäkringssparande. Beträffande motiveringen till och den närmare utformningen av de ovannämnda åtgärderna får utskottet hänvisa till motionen II: 362.

Över motionerna I: 311 och II: 362 har utskottet inhämtat utlåtanden från *fullmäktige i riksbanken* och *fullmäktige i riksgäldskontoret* samt berett tillfälle för *Sveriges industriförbund*, *Riksförbundet Landsbygdens folk*, *Svenska arbetsgivareföreningen*, *Landsorganisationen*, *Tjänstemännens centralorganisation*, *Svenska bankföreningen*, *Svenska sparbanksföreningen*, *Svenska jordbrukskreditkassan* samt *Svenska försäkringsbolags riksförbund* att inkomma med yttrande.

Allmän enighet råder bland remissinstanserna om önskvärdheten av ett ökat sparande. De principiella synpunkter på den förda ekonomiska politiken som anförts i motionerna har därjämte vunnit anslutning från *Sveriges industriförbund*, *Svenska bankföreningen*, *Svenska sparbanksföreningen*, *Svenska försäkringsbolags riksförbund* och *Svenska arbetsgivareföreningen*, medan *fullmäktige i riksbanken* och i *riksgäldskontoret*, *Riksförbundet Landsbygdens folk*, *Svenska jordbrukskreditkassan* och *Tjänstemännens centralorganisation* i sina remissyttranden icke ingått på någon allmän bedömning av den ekonomiska politiken. *Landsorganisationen* vänder sig i sitt yttrande mot föreställningen att sparandet och kapitalbildningen i Sverige skulle vara svagare än i andra jämförbara länder eller att

sparkvoten i landet skulle vara stadd i minskning. Beträffande de i motionerna förordade sparstimulerande åtgärderna har såsom kommer att framgå av den i det följande lämnade redovisningen rätt delade meningar. Motionärernas yrkande på ett samlat handlingsprogram med sikte på att främja sparande och kapitalbildning har tillstyrkts av fullmäktige i riksgäldskontoret, Industriförbundet, Bankföreningen, Sparbanksföreningen, Försäkringsbolagens riksförbund, Arbetsgivareföreningen och Tjänstemännens centralorganisation, medan fullmäktige i riksbanken och Landsorganisationen funnit ytterligare initiativ i den i motionerna angivna riktningen för närvarande vara opåkallade med hänsyn till redan pågående eller aviserade utredningar.

Vad först angår de principiella synpunkterna framhåller *fullmäktige i riksgäldskontoret* att det icke torde föreligga några delade meningar om önskvärdheten, ja nödvändigheten av åtgärder för att öka kapitalbildningen i landet samt anför i fortsättningen följande:

Den i ämnet förda debatten visar alltså stor enighet beträffande målsättningen, medan skilda uppfattningar naturligt nog råder beträffande medlen. För egen del har fullmäktige tidigare i liknande sammanhang i princip ställt sig tveksamma till åtgärder, som ensidigt skulle gynna vissa sparformer eller vissa kategorier sparare, och i stället förordat mer generellt verkande sparstimulerande åtgärder. Fullmäktige har härvid även framhållit angelägenheten av att största möjliga återhållsamhet iakttages, då det gäller nya statliga utgifter, samt att upprätthållandet av ett stabilt penningvärde är en av de viktigaste förutsättningarna för ett ökat enskilt sparande. Fullmäktige vill nu ånyo understryka dessa uttalanden.

Emellertid anser fullmäktige både lämpligt och tillrådligt, att man i ett läge, som kännetecknas av inflationistiska spänningar och tilltagande konsumtionsanspråk, söker pröva alla tänkbara vägar, som kan leda till ökat enskilt sparande och ökad kapitalbildning. Fullmäktige har också vid upprepade tillfällen ställt sig positiva till motionsvis eller eljest framförda förslag till särskilda åtgärder, ägnade att främja sparande och kapitalbildning. Detta har icke minst varit fallet beträffande bostadssparandet, där kanske de mest betydande sparresultaten är att vinna, såväl på frivillighetens väg som genom en skärpning av amorteringsbestämmelser m. m.

De olika sparfrämjande åtgärder, som hittills vidtagits, har icke varit till fyllest för att få fram ett nysparande av tillräcklig omfattning. Självfallet innebär detta icke, att dessa åtgärder och den propagandaverksamhet, som i samband därmed bedrivits, varit utan betydelse för sparandet. Ansträngningarna att stimulera till ökat enskilt sparande bör i stället energiskt fullföljas och alla uppslag, som kan vara ägnade att främja detta syfte, noggrant prövas. Givetvis är det önskvärt, att detta sker med största möjliga planmässighet, och fullmäktige finner därför motionärernas förslag om ett samlat handlingsprogram med sikte på att främja sparande och kapitalbildning värt beaktande. Uppgörandet av ett sådant handlingsprogram måste emellertid baseras på ingående utredningar och överväganden, delvis av rent politisk natur, och kan därför knappast väntas medföra några snabba och positiva resultat. Fullmäktige vill i detta sammanhang erinra om att flera utredningar för närvarande är sysselsatta med sparandets

problem och att riksdagen nyligen (se bevillningsutskottets betänkande nr 29/1958) ånyo uttalat sig för att en allsidig och förutsättningslös utredning genom Kungl. Maj:ts försorg kommer till stånd inom den närmaste tiden beträffande frågan om premiering av nysparandet via beskattningen.

Fullmäktige i riksbanken anför i anledning av motionerna bl. a. följande:

Motiveringen till ifrågakvarande motioner synes upptaga en tämligen fullständig katalog över de åtgärder i angivet syfte, som diskuterats under de senaste åren. Motionerna överensstämman till sitt syfte väsentligen med de motioner vid föregående riksdag (I: 379 och II: 465, likalydande) var över fullmäktige avgåvo yttrande i skrivelse till bankoutskottet den 21 mars 1957.

Ur detta yttrande må här återgivas följande:

»... allmän enighet torde råda om angelägenheten av att det enskilda sparandet stimuleras. Med de utsikter för produktionsutvecklingen under de närmaste åren, som den senaste långtidsutredningen skisserat, och de omfattande investeringsbehov som föreligga på snart sagt alla områden, är denna inställning självklar. Meningarna kunna emellertid skifta om möjligheten att genom olika insatser från det allmännas sida locka till ett ökat sparande. Det beror då enligt fullmäktiges mening icke på några ideologiska motsättningar rörande sparandet utan på divergerande uppfattningar om effekten av olika åtgärder och om rimligheten av de ingripanden och kostnader som dessa förutsätta. Det är överväganden av denna art som föranlett i varje fall fullmäktige att i vissa fall tillstyrka och i andra fall ställa sig tveksamma eller avvaktande till de uppslag till sparstimulerande åtgärder som under de senaste åren framkommit.»

Fullmäktige anförde vidare, att de i sistnämnda motioner framförda förslagen till sparstimulerande åtgärder bearbetas av olika utredningar, och hänvisade därjämte till den i Konjunkturinstitutets regi pågående utredningen om det personliga sparandets struktur, omfattning och motiv. Fullmäktige ansågo därför, att de ytterligare utredningar som motionärerna förordat och vilkas verkställande delvis kunde bli beroende av att sparandeundersökningen fullbordades, lämpligen borde anstå tills vidare. Då ovan nämnda sparandeundersökning, enligt vad fullmäktige inhämtat av Konjunkturinstitutet, ännu icke är tillgänglig, synes skäl icke föreligga för fullmäktige att ändra sitt ståndpunktstagande i dessa frågor.

Vid bankofullmäktiges yttrande är fogat ett protokollsutdrag, varav framgår att herrarna *Kollberg* och *Svärd* hemställt att fullmäktige i sitt yttrande skulle förklara, att fullmäktige icke motsatte sig den i motionerna gjorda framställningen.

Bankföreningen delar helt motionärernas åsikt att frågan om en ökning av vårt lands kapitalresurser är ett av dagens mest brännande ekonomiska problem och finner i likhet med motionärerna det därför utomordentligt angeläget att åtgärder utan dröjsmål vidtages för att söka få till stånd ett större sparande.

Att kapitalbildningen under de senare åren blivit otillräcklig måste enligt bankföreningen framför allt tillskrivas den ekonomiska politik som statsmakterna fört. Denna har genom de olika åtgärdernas sammanlagda verkningar allvarligt hämmat såväl företagssparandet som det enskilda

sparandet bland allmänheten. Bankföreningen instämmer till alla delar i den kritik som i motionerna riktas mot utformningen av skattepolitiken och den ekonomiska politiken i övrigt. Bankföreningen understryker motionärernas påpekande om de olyckliga verkningarna av den ständigt fortgående penningvärdeförsämringen.

Avslutningsvis framhåller bankföreningen att kapitalbildningsproblemet icke kan lösas tillfredsställande enbart genom mer eller mindre begränsade åtgärder på spridda områden:

Vad som kräves är, att den ekonomiska politiken över huvud omlägges i mera sparvänlig anda. Det främsta villkoret för att sparintresset i stort skall kunna upplivas på nytt är att förtroendet till penningvärdet återställs. Men därjämte är det nödvändigt att en verkligt betydande lindring av det orimligt höga skattetrycket genomföres. Därvid bör enligt bankföreningens mening vid sidan av företagsbeskattningen i första hand förmögenhets- och dödsbokeskattningen komma i åtanke. Bankföreningen vill därför livligt tillstyrka motionärernas yrkande på att ett samlat handlingsprogram för främjande av sparande och kapitalbildning skall uppgöras.

Sparbanksföreningen framhåller att en ökning av framför allt det personliga sparandet är nödvändig för att bibehålla ett fast penningvärde och en snabb framstegstakt. Sparbanksföreningen anför vidare:

Vad det personliga sparandet beträffar förhåller det sig otvivelaktigt så som motionärerna påpeka, att vissa sparmotiv av olika anledningar — bl. a. på grund av den förbättrade sociala omvårdnaden från samhällets sida — ha försvagats jämfört med förr. Än mera markant torde denna försvagning göra sig gällande efter en allmän pensionsreform. Å andra sidan ha nya sparmotiv uppkommit och förts inom räckhåll, såsom egna hem och varaktiga kapitalvaror av olika slag. Enligt sparbanksföreningens uppfattning finns det i och för sig icke någon anledning att antaga och icke något som tyder på, att icke en betydande ökning av detta sparande genom lämpliga åtgärder skulle *kunna* ernås. Ett uttryck för att denna uppfattning delas av det allmänna är den aktion för ungdomens lönsparande, som för närvarande pågår i samarbete mellan statsmakterna och sparinstitutet m. fl.

Sparbanksföreningen vill i detta sammanhang framhålla, att man icke får borse ifrån, att det i själva verket har stor betydelse, på vilka vägar sparande och investeringar mötas. För stora delar av vårt folk ger sparinstitutet den praktiskt sett enda möjligheten att få betydelsefulla enskilda kreditbehov tillgodosedda på ett rimligt och smidigt sätt, och denna ordning kan icke ersättas med mer eller mindre centrala kreditinstitut. Frågan om en ökning av sparandet kan därför icke betraktas som ett spörsmål om det totala sparandet. Även i den allmänna ekonomiska politiken och skattepolitiken måste detta starkt uppmärksammas.

Många direkta åtgärder till främjande av det personliga sparandet äro tänkbara, men ett för framgång med sådana åtgärder nödvändigt underlag måste den allmänna ekonomiska politiken och skattepolitiken utgöra. Skattepolitiken måste till sin allmänna utformning vara sådan — och detta gäller givetvis både det personliga sparandet och företagssparandet — att den stimulerar till ökade sparinsatser och icke tvärtom. Vad det personliga

sparandet angår få de psykologiskt menliga verkningarna av inkomstskattens starka progression här icke förbises. Likaså är en ekonomisk politik, som till riktpunkt har penningvärdets bevarande, på längre sikt en förutsättning för sparande liksom för ekonomiskt framåtskridande över huvud taget. Så länge spararna räkna med en fortgående penningvärdeförsämring — och det kan icke förnekas att de senaste årens erfarenheter härvidlag äro ägnade att verka till ett sådant betraktelsesätt — kan man icke vänta sig någon mera helhjärtad insats från allmänhetens sida att öka sitt sparande.

I motionerna hemställes att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa, att Kungl. Maj:t måtte snarast göra upp ett samlat handlingsprogram med sikte på att främja sparande och kapitalbildning. Utan att närmare gå in på motionärernas förslag rörande de åtgärder, som böra ingå däri, vill sparbanksföreningen understryka det trängande behovet av ett sådant samlat handlingsprogram. Det är angeläget, att statsmakterna — vid sidan av de utredningar och det arbete, som sparinstitutet och icke minst sparbankerna bedriva för att finna vägar att främja sparandet — skapa rimliga förutsättningar för framgång i sparinstitutets strävanden.

Likartade synpunkter anföres i *Försäkringsbolagens riksförbunds*, *Industriförbundets* och *Arbetsgivareföreningens yttranden*. Arbetsgivareföreningen understryker att en sparstimulerande ekonomisk politik måste ges en långsiktig uppläggning. De ekonomiskt-politiska ingripanden, som från tid till annan motiveras av ett utpräglat inflationstryck resp. av en allmän försvagning av konjunkturläget, får icke utformas så att de tenderar att på längre sikt reducera incitamenten till och möjligheterna för sparande.

Riksförbundet Landsbygdens folk understryker i sitt yttrande nödvändigheten av att det personliga sparandet på olika sätt stimuleras och att åtgärderna därvid ges en sådan utformning att alla former av sparande ges i möjligaste mån likvärdiga villkor.

Svenska jordbrukskreditkassan anför i ärendet följande:

Behovet av ett ökat sparande är enligt jordbrukskreditkassans mening obestriddigt. Vad närmast angår det personliga sparandet är det uppenbart, att ett möjligast stabilt penningvärde utgör den viktigaste grunden för ernående av ett på längre sikt tillfredsställande resultat. Härvid spelar den allmänna ekonomiska politiken en avgörande roll.

Under senare tid har vissa åtgärder vidtagits i syfte att stimulera det personliga sparandet. Exempel härpå utgör medgiven ökad skattefrihet för viss avkastning av penningssparande och för visst försäkringssparande samt vidare ekonomiskt stöd för främjande av ungdomens lönsparande.

Mer behöver otvivelaktigt göras på detta område. Motionärerna har nu föreslagit riksdagen hemställa, att Kungl. Maj:t måtte snarast göra upp ett samlat handlingsprogram med sikte på att främja sparande och kapitalbildning. Jordbrukskreditkassan finner åtskilligt tala till förmån för detta förslag. Emellertid torde böra uppmärksammas, att stabiliseringsutredningen och i viss mån även kreditmarknadsutredningen torde ägna sig åt en del hithörande spörsmål. Det synes också kunna förväntas, att resultatet av de pågående övervägandena om en allmän pensionsreform i hög grad kommer att påverka behovet av sparande i olika former och även ställ-

ningstagande till olika projekt i sparfrämjandets syfte. Jordbrukskreditkassan är därför tveksam, huruvida det av motionärerna begärda handlingsprogrammet lämpligen kan redan nu upprättas.

Tjänstemännens centralorganisation anser sig i sitt yttrande icke ha anledning att i förevarande sammanhang ingå på de allmänna bedömningar och värderingar av den förda ekonomiska politiken, som utgör en av grundvalarna för motionärernas förslag. Oaktat detta har organisationen intet att invända mot att Kungl. Maj:t gör upp handlingsprogram i syfte att lösa de alltså lika aktuella som brännande problemen, hur den erforderliga kapitalbildningen i landet skall kunna tryggas. Enligt TCO:s mening ingår uppgörande av dylika handlingsprogram inom olika områden som en naturlig del i såväl regeringens som riksdagens arbete. Den påtagliga nödvändigheten av att främja sparandet och kapitalbildningen gör att behovet av ett samlat handlingsprogram inom detta speciella område kan enligt TCO anses särskilt trängande.

Landsorganisationen anför följande:

Utgångspunkten för motionärernas yrkande på åtgärder avsedda att främja sparande och kapitalbildning är uppfattningen att landets kapitalresurser f. n. är otillräckliga för tillgodoseendet av de betydande investeringsbehov som anmäler sig. Denna uppfattning torde ha sin riktighet, om man därmed åsyftar det förhållandet, att med given framstegstakt endast en begränsad del av alla investeringsönskemål — allmänna eller enskilda — kan förverkligas, varigenom en avvägning mellan olika önskemål efter deras angelägenhetsgrad blir erforderlig. Såsom LO påpekade i sitt yttrande över långtidsutredningens betänkande torde den nuvarande kapitalbristen ha sin grund inte endast i det förhållandet att det totala sparandet är otillräckligt i förhållande till investeringsönskemålen utan också i kapitalets institutionella bundenhet till nuvarande företag och branscher.

Åsyftas däremot med talet om sparandets och kapitalresursernas otillräcklighet, att sparandet och kapitalbildningen i Sverige skulle vara svagare än i andra jämförbara länder eller att sparkvoten i landet skulle vara stadd i minskning, torde en sådan uppfattning knappast kunna få stöd i tillgänglig statistik. I ett år 1957 avgivet yttrande över ett antal riksdagsmotioner med liknande innehåll redovisade LO vissa statistiska uppgifter som visade, att det personliga sparandet i Sverige befinner sig på en internationellt sett hög nivå och under senare år inte har undergått någon försämring. Enligt nationalbudgetkalkylerna har ökningen i hushållens finansiella sparande fortsatt även år 1957. LO, som sålunda knappast kan ansluta sig till tanken, att sparkvoten och sparandeutvecklingen som sådana är anmärkningsvärt ogynnsamma i vårt land, finner det än mindre befogat att såsom motionärerna göra de bristande kapitalresurserna i landet ansvariga för penningvärdeförsämringen under efterkrigstiden. Denna företeelse har enligt LO:s uppfattning helt andra förklaringsgrunder än otillräcklig kapitalbildning.

Oaktat de här anförda synpunkterna finner LO angeläget att det enskilda sparandet främjas med olika medel. LO har i tidigare yttranden över liknande motioner gett uttryck för denna uppfattning men också framhållit, att det i första hand måste vara sparinstitutens sak att finna lämp-

liga och effektiva former för sparverksamheten. Dessa strävanden har på senare tid intensifierats och torde inte ha varit resultatlösa.

LO kan inte finna att vid nuvarande tidpunkt något väsentligt kunde vinnas genom att, såsom yrkas i motionen, Kungl. Maj:t snarast gör upp ett samlat handlingsprogram med sikte på att främja sparande och kapitalbildning. Frågan om sparandets omfattning och former kommer att belysas i en ingående undersökning, som pågår inom konjunkturinstitutet och vars resultat ännu ej har publicerats. En dylik undersökning måste givetvis utgöra grunden för ett sparpolitiskt handlingsprogram. Därtill kommer emellertid att sparandets och kapitalbildningens roll i de stora samhällsekonomiska sammanhangen kommer att behandlas av stabiliseringsutredningen, som ännu inte har avslutat sitt arbete. Den institutionella sidan av kapitalbildningen slutligen är till en del föremål för analys genom utredningen om översyn av kapitalmarknaden, som endast för kort tid sedan har påbörjat sin verksamhet. I avvaktan på att resultaten av denna på flera håll pågående utredningsverksamhet blir tillgängliga synes enligt LO:s mening ytterligare initiativ i den i motionen angivna riktningen f. n. vara opåkallade.

Vad därefter angår de av motionärerna förordade åtgärderna i sparstimulerande syfte tillstyrkes kraven på lättnader i företagsbeskattningen av *Bankföreningen, Försäkringsbolagens riksförbund, Industriförbundet* och *Arbetsgivareföreningen*.

Lättnader i beskattningen av sparmedels avkastning för fysiska personer tillstyrkes av *Bankföreningen, Sparbanksföreningen, Försäkringsbolagens riksförbund, Riksförbundet Landsbygdens folk* och *Arbetsgivareföreningen*. Ur remissyttrandena må i denna del följande återges.

Sparbanksföreningen anför följande:

Sparbanksföreningen har vid flera tillfällen understrukit betydelsen av lindringar i beskattningen i samband med sparandet. Föreningen kan här och i anslutning till vad motionärerna anför om gynnande av ett bostadssparande hänvisa till sin skrivelse till statsrådet och chefen för kungl. finansdepartementet den 19 juni 1956 med vissa förslag angående främjande av det frivilliga personliga sparandet. I denna skrivelse framhöll föreningen bl. a att en avdragsrätt, eventuellt med uppskjuten beskattning, för sparande till kontantinsats i eget hem eller bostadsrättsförening skulle vara ägnad att stimulera särskilt de yngre åldersgruppernas sparande. Det stora intresse, som det av sparbankerna de senaste åren såsom en speciell sparform upptagna bostadssparandet rönt bland allmänheten, styrker denna uppfattning. I nämnda skrivelse underströk föreningen också önskvärdheten av att någon motsvarande avdragsrätt medges dem, som hyra bostad, under förutsättning att de åstadkommit ett sparande, som bidragit till bostadsfinansieringen mera generellt sett, samt för vissa andra ändamål än bostäder.

Försäkringsbolagens riksförbund uppehåller sig i detta sammanhang främst vid försäkringsavdraget vid taxering och anför därvid följande:

Försäkringsavdraget vid taxering har varit ägnat att stimulera försäkringssparandet. Detta avdrag har emellertid numera på grund av vissa

omständigheter till icke ringa del förlorat sitt värde. Riksförbundet avser härvid dels införandet av de s.k. schablonavdragen och dels bestämmelserna om att avgifterna för den obligatoriska sjukförsäkringen skall rymmas inom försäkringsavdraget.

Genom remiss den 24 oktober 1957 bereddes riksförbundet tillfälle att avgiva yttrande över en av riksskattenämnden utarbetad, till chefen för finansdepartementet ställd skrivelse rörande eventuell förenkling av deklara-tionsförfarandet. Riksskattenämnden hade i nämnda skrivelse omnämnt slo-pandet av schablonavdragen som en av de önskvärda åtgärderna i för-enklande syfte. Riksskattenämnden anförde därvid dels att de ifrågavarande reglerna vore svåra att på ett lättfattligt och enkelt sätt förklara för deklaranterna, dels att ett system med schablonavdrag för försäkringspremier i viss mån motverkade syftet med försäkringsavdraget, nämligen att uppmuntra försäkringssparandet. I remissyttrande över riksskattenämndens skrivelse instämde riksförbundet till fullo i vad riksskattenämnden an-fört i fråga om schablonavdragen. Förbundet hyser den förhoppningen att dessa avdrag kommer att slopas.

I fråga om försäkringsavdragets storlek i övrigt är att notera, att den nominella höjning till 300 kronor för ensamstående resp. 600 kronor för äkta makar som vidtogs år 1955 — såsom ovan antytts — i realiteten icke har kommit att innebära någon höjning. Beträffande sjukförsäkringsav-giftens inverkan på försäkringsavdraget må endast nämnas, att för en en-samstående i högsta sjukpenningklassen tar avgiften i anspråk mer än två tredjedelar av avdraget.

En höjning av försäkringsavdraget till åtminstone 400 resp. 800 kronor vore således påkallad för att stimulera försäkringssparandet. Om schablon-avdragen slopas, skulle försäkringsavdraget sannolikt kunna höjas utan att denna höjning skulle orsaka någon minskning av skatteintäkterna. Både ur principiella synpunkter och med hänsyn till angelägenheten av att stimu-lera det enskilda sparandet borde därjämte avgifterna för den obliga-toriska sjukförsäkringen falla utanför avdraget.

Industriförbundet ställer sig tveksamt till tanken att skattepremiera banksparandet. Det system, som skisseras i motionen, synes medföra icke obetydliga administrativa svårigheter och torde i stor utsträckning locka allmänheten till omplacering av redan befintliga banktillgodohavanden i stället för att väsentligt stimulera till nysparande. Innan åtgärder vidtages skattevägen i avsikt att premiera kontantsparandet, erfordras därför enligt *Industriförbundet* en undersökning av alternativa tillvägagångssätt.

Däremot delar förbundet motionärernas uppfattning om angelägenheten att uppnå en sänkning av skattenivån och framhåller en lindring av sam-beskattningen som en riktig delreform härvidlag. Liknande synpunkter framföres av *Arbetsgivareföreningen*.

Beträffande förslagen till stimulans av bostadssparandet till-styrkes dessa av *Bankföreningen*, *Sparbanksföreningen*, *Industriförbundet* och *Arbetsgivareföreningen*.

Sparbanksföreningen erinrar härvid om det stora intresse, som det av sparbankerna under de senaste åren såsom en speciell sparform upptagna

bostadssparandet rönt bland allmänheten. I anslutning härtill pekar föreningen på den ökning av sparandet som en allmänt genomförd amortering av bottenlån i flerfamiljshus skulle innebära. I remissyttrande över bostadspolitiska utredningens betänkande om riktlinjer för bostadspolitiken (SOU 1956:40) hemställde Sparbanksföreningen, att nybyggnader med statliga lån skulle kalkyleras så, att i kalkylerna inräknades även en viss årlig amortering av bottenlånet, samt att hindren för en motsvarande amortering i redan färdiga flerfamiljshus skulle undanröjas. Föreningen framhåller ånyo angelägenheten av att dessa frågor upptages till övervägande.

Arbetsgivareföreningen anför vissa principiella synpunkter på bostadsfinansieringen, vilka här må återges.

Tidigare kunde placering i hyresfastigheter utgöra en jämförelsevis attraktiv form för enskilda personers sparande, varigenom ett icke föraktligt bidrag till den samlade bostadsfinansieringen kunde erhållas. Genom den förda hyrespolitiken har denna möjlighet till real placering av enskilda personers sparande eliminerats. Vid avvägningen av de olika synpunkter, som kan läggas på hyrespolitiken, bör enligt föreningens mening önskemålet att stimulera det enskilda sparandet att söka sig placering i hyresfastigheter och därigenom vidga möjligheterna att finansiera ett samlat bostadsbyggande av ökad omfattning särskilt beaktas. Även finansieringsvillkoren för bostadsrättsfastigheter böra observeras i detta sammanhang.

Över huvud taget utgör bostadsfinansieringen och den därmed sammanhängande placeringen av statens upplåningsbehov på kreditmarknaden ett grundproblem i de senaste årens ekonomiska politik. Genom den fortgående prisstegringen har återanskaffningsvärdena för bostäder stigit i pengar räknat, vilket reducerat de naturliga finansiella incitamenten till amortering av äldre lån i takt med byggnadernas förslitning. Härigenom har utbudet av amorteringsmedel på bostadskreditmarknaden allvarligt minskats. Samtidigt har efterfrågan på lånemedel ökats genom de speciellt höga statliga belåningsgränserna vid vissa former av bostadsbyggande.

Bostadsområdets sammanlagda efterfrågan på lån från staten och från enskilda institutioner har under senare år överstigit det totala utbudet på sparmedel i sparbanker, försäkringsbolag och andra institut, vilka normalt bedriva långfristig utlåning till bostadssektorn. Den diskrepans mellan utbud och efterfrågan, som sålunda uppstått, har nödvändiggjort antingen en betydande skattefinansiering av bostadsbyggandet eller omfattande kortfristig statsupplåning, vilken inneburit en fortgående kreditexpansion.

Denna brist på balans på bostadskreditmarknaden, vilken sålunda blivit följden av tidigare prisstegringar i förening med alltför små krav på privata ägarinsatser vid bostadsfinansieringen, belyser enligt föreningens uppfattning på ett utmärkt sätt de svårigheter, som en fortgående penningvärdeförsämring måste leda till. Även om det enskilda sparandet, exempelvis genom placering i egna hem eller aktier, i stor utsträckning skyddar sig mot penningvärdeförsämring, måste dock ett fast penningvärde för betydande kategorier av sparare utgöra ett grundvillkor för en rationell och planmässig hushållsekonomi. Samtidigt utgör ett fast penningvärde en förutsättning för att såväl ur näringslivets som samhällets synpunkt olyckliga snedvridningar av kreditmarknaden skola kunna undvikas.

Motionärernas förslag att villkoren för statens bosättningslån borde ges en sparstimulerande utformning upptages i *bankofullmäktiges* yttrande. Fullmäktige anför följande:

I motionerna hävdas vidare, att statens bosättningslån i viss mån gör ett tidigt insatt bosättningssparande onödigt samt att villkoren för dessa lån böra anpassas så att de bidra till största möjliga sparande. Med anledning härav vilja fullmäktige framhålla, att enligt gällande bestämmelser bosättningslån skall beviljas där behov föreligger och där de sökande visat skötsamhet, ekonomisk förtänksamhet och, i den mån detta varit möjligt, sparvilja. Motionärerna ha icke närmare angivit på vad sätt villkoren för bosättningslånen skulle kunna ändras i syfte att åstadkomma ett ökat sparande. Enligt fullmäktiges mening torde det vara uteslutet att uppställa generella krav, t. ex. att viss andel av inkomsten under visst antal år skulle ha sparats. Försörjningsbörd, studier, sjukdom och en rad andra omständigheter av liknande art skulle komma sådana bestämmelser att verka godtyckliga.

I den mån förslaget att öka möjligheterna till värdefasta placeringar innebära en rekommendation att införa indexreglerade lån avvisas detta av *Bankföreningen*, och enligt *Industriförbundet* torde det få ankomma på kreditinstituten och försäkringsanstalterna i stället för en statlig utredning att utarbeta förslag i hithörande frågor. Förslaget att ändra lagen om försäkringsrörelse så att försäkringssparandet i större utsträckning kan ges en värdefast placering tillstyrkes däremot av såväl *Bankföreningen* som *Industriförbundet*.

Bankföreningen biträder vidare motionärernas förslag om att småsparare ges vidgade möjligheter att göra placeringar på aktiemarknaden bl. a. genom särskilda investmentbolag. Föreningen erinrar om att initiativ i denna riktning redan tagits av affärsbankerna. *Industriförbundet* finner med hänvisning härtill att statliga åtgärder på detta område icke bör komma i fråga. *Arbetsgivareföreningen* framhåller å sin sida att en utbredning av aktieägandet förutsätter en ökning av tillgången på aktiematerial och kommer därvid in på företagsbeskattningen:

De nuvarande, utomordentligt höga skattesatserna för aktiebolag utgöra enligt vad som allmänt omvittnas ett betydande hinder för nyemissioner av aktier i äldre företag. Av naturliga skäl föredra tidigare aktieägare andra finansieringsformer, när en nyemission av aktier med hänsyn till behovet av utdelning till de nytillträdande aktieägarna vid rådande höga skattesatser för aktiebolag förutsätter en ökning av den redovisade vinsten av storleksordningen 20 % av kapitaltillskottet. En önskvärd utbredning av aktieägandet kan icke ske med mindre än att tillgången på aktiematerial kan ökas genom nyemissioner. En sänkning av skattesatsen är sålunda angelägen inte endast ur företagsekonomiska synpunkter utan även med hänsyn till önskvärheten att bereda de enskilda spararna vidgade placeringsmöjligheter.

Utskottet

Flera omständigheter har samverkat till att frågan om sparande och kapitalbildning under senare år har kommit i förgrunden för den ekonomisk-politiska debatten. För att i görligaste mån hålla samhällsekonomin i jämvikt och därmed undvika ett fallande penningvärde har betydelsefulla investeringar inom såväl den offentliga som privata sektorn måst hållas tillbaka. Trots denna återhållsamhet har den markerade investeringskonjunktur, som rått under större delen av efterkrigstiden med dess höga sysselsättning, medfört att investeringarna överstigit ramen för det verkliga sparandet.

Trots skiljaktigheter i bedömningen av den ekonomiska politik, som förts under efterkrigstiden, och olikheter i tolkningen av sparbristens innebörd synes det råda en allmän enighet om att ett ökat sparande skulle underlätta strävandena att stabilisera penningvärdet, samtidigt som en snabb framstegstakt upprätthålles. Utskottet har för sin del också vid upprepade tillfällen givit uttryck åt sin uppfattning om önskvärdheten av ett ökat sparande. Den kortare arbetstid, som nu genomföres, och strävandena för skapandet av en gemensam europeisk marknad medför nya krav på investeringar inom näringslivet, och därmed skärpes ytterligare behovet av ökat sparande och förbättrad kapitalbildning.

Mot denna bakgrund framstår det som naturligt att förslag framförts i riksdagen om olika åtgärder i syfte att stimulera det personliga sparandet. Vissa av dessa förslag har förverkligats eller befinner sig för närvarande under utredning. Fjolårets riksdag har därutöver hemställt om en allsidig och förutsättningslös utredning av möjligheterna av att skattevägen premiera nysparandet. Till frågan om penningvärdesäkring av försäkringssparande avser utskottet att återkomma i anledning av särskilda i ämnet väckta motioner. Grundläggande undersökningar rörande hushållssparandets omfattning, former och motiv är i gång inom konjunkturinstitutet. Sparandet behandlas vidare i sitt ekonomisk-politiska sammanhang av stabiliseringsutredningen.

Vissa initiativ från intresserade parter inom kreditinstituterna har delvis tillgodosett föreslagna former av bostadssparande och ökat aktiesparande bland småsparare, men mera kunde säkerligen utvinnas genom dessa sparformer. Vad försäkringssparandet beträffar har avdragsbeloppen visserligen höjts, men avdragen har konstruerats så, att de ej blivit den sparstimulans som avsetts. Med hänsyn till den vikt som utskottet tillmäter strävanden att öka sparandet, vill utskottet i detta sammanhang understryka angelägenheten av att den utredning rörande möjligheten och lämpligheten att skattevägen stimulera nysparande, varom fjolårets riksdag hemställt hos Kungl. Maj:t (riksd. skr. 180/1957) och som årets förra riksdag ånyo åberopat (Bev.U:s belänkande nr 29/1958), så snart som möj-

ligt måtte komma till stånd. Det synes därvid rimligt att direktiven för utredningen utformas så, att utredningen får tillfälle att pröva även andra uppslag till åtgärder för stimulans av det personliga sparandet än sådana som ligger på beskattningsområdet.

Utskottet vill tillägga att frågan om sparandet och kapitalbildningen är av sådan betydelse i dagens situation, att det ter sig angeläget att ett samlat handlingsprogram i syfte att främja sparande och kapitalbildning snarast åstadkommes.

Åberopande det ovan anförda hemställer alltså utskottet,

att riksdagen — i anledning av motionerna I: B 184 och II: B 236 — må i skrivelse till Kungl. Maj:t som sin mening giva till känna vad utskottet ovan anført.

Stockholm den 17 juli 1958

På bankoutskottets vägnar:

K. G. EWERLÖF

Närvarande:

från första kammaren: herrar Ewerlöf, Boo, Larsson, Nils Theodor, Domö, Krügel, Strandler, Ståhle och Danmans;

från andra kammaren: herrar Sköldin, Larsson i Julita, Regnéll, Löfgren, Andersson i Ronneby, Johnsson i Skoglösa, Wachtmeister och Carbell.

Reservation

av herrar *Boo, Krügel, Strandler, Ståhle, Sköldin, Larsson i Julita, Andersson i Ronneby och Carbell*, vilka ansett att utskottets yttrande och hemställan bort ha nedanstående lydelse:

»Flera omständigheter har samverkat till att sparandeproblemen under senare år kommit i förgrunden för den ekonomisk-politiska debatten. Den markerade investeringskonjunktur som rått under större delen av efterkrigstiden med dess höga sysselsättning har medfört en investeringsefterfrågan som tenderat att överstiga sparandet. Strävan till ökad kapitalbildning är emellertid inte följden enbart av konjunkturella faktorer utan torde även sammanhånga med efterfrågans ökade inriktning på kapitalkrävande nyttigheter (bostäder, bilism, utbildning m. m.). Trots skiljaktigheter i bedömningen av den ekonomiska politiken, synes det råda en allmän enighet om att ett ökat sparande skulle underlätta strävandena att stabilisera pen-

ningvärdet samtidigt som en snabb framstegstakt upprätthålles. Utskottet har för sin del också vid upprepade tillfällen givit uttryck åt sin uppfattning om önskvärdheten av ett ökat sparande.

Mot denna bakgrund framstår det som naturligt att förslag framförts i riksdagen om olika åtgärder i syfte att stimulera framför allt det personliga sparandet. Flera av dessa förslag har förverkligats eller befinner sig för närvarande under utredning. Ungdomens lönsparande är sedan 1950 föremål för särskild stimulans genom vinstutlottning och i fjol togs initiativ för en mera allmän utbredning av det organiserade lönsparandet. Försäkrings-sparandet uppmuntras genom försäkringsavdraget vid taxeringen och kapitalinkomster är av samma skäl skattefria upp till ett visst belopp. Fjolårets riksdag har därutöver hemställt om en allsidig och förutsättningslös utredning av möjligheterna att skattevägen premiera nysparandet. Frågan om penningvärdesäkring av försäkrings-sparande och om indexregleringar på kreditmarknaden är föremål för överväganden inom stabiliseringsutredningen och inom 1957 års pensionskommitté. Grundläggande undersökningar rörande hushållssparandets omfattning, former och motiv är i gång inom konjunkturinstitutet. Sparandet behandlas vidare i sitt ekonomisk-politiska sammanhang av stabiliseringsutredningen.

Flera av de uppslag till sparstimulerande åtgärder, som nu ånyo framläggas i förevarande motioner, är sålunda redan beaktade av pågående utredningar eller kan väntas bli utredda på sätt riksdagen begärt. Detta gäller bl. a. förslagen att genom skattelättnader stimulera det personliga sparandet och frågan om penningvärdesäkring av försäkrings-sparandet. Förslagen till stimulans av bostadssparande liksom av ökat aktiesparande bland småsparare har genom initiativ från intresserade parter redan kommit i tillämpning. Resultaten av denna frivilliga verksamhet bör avvaktas.

Utskottet anser det vara av vikt att alla möjligheter till ökning av sparande tillvaratages och hälsar därför med tillfredsställelse att den utredning rörande möjligheten och lämpligheten att skattevägen stimulera nysparandet, varom fjolårets riksdag hemställt hos Kungl. Maj:t (riksd. skr. 180/1957) och som årets förra riksdag ånyo åberopat (Bev.U:s betänkande nr 29/1958) kommer till stånd. Innan resultatet av denna och redan pågående undersökningar föreligger finner utskottet det icke motiverat att — såsom motionärerna föreslagit — hos Kungl. Maj:t hemställa om ett samlat handlingsprogram i sparfrämjande syfte.

Åberopande det ovan anförda hemställer utskottet,

att motionerna I: B 184 och II: B 236 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.»
